

פרק השג יד

מתניתין:

זה שאמרה תורה בפרשת ערכין [בחוקותי כ"ו] לדון במי שהעריך אדם בהשג יד, שאם אין ידו משגת לשלם כל הערך שקצבה תורה, אין הוא חייב לשלם להקדש יותר מכפי הישג ידו — **בנודר** [במעריך] הדברים אמורים, ששיעור החיוב תלוי בהישג ידו של המעריך, ומתבאר בהמשך המשנה.

והשנים [הגיל] שבהם תלתה תורה שיעור הערכין — **בנידר** [בנערך] הדברים אמורים, ולא במעריך! שמשנתה שיעור החיוב לפי גילו של הנערך, ולא של מעריך.

והערכין מה שחילקה תורה בין קיצבת ערך זכר לערך נקבה — **בנערך** הדברים אמורים ולא במעריך! ומשתנה שיעור החיוב לפי מינו של נערך, ולא לפי מינו של מעריך.

והערך שקצבה תורה לפי גילו של הנערך — **בזמן הערך** הדברים אמורים, ולא בזמן הנתינה! וכגון שהיה הנערך פחות מבן עשרים כשהעריכוהו [שערכו קצוב בתורה לזכר, עשרים שקלים], ובזמן הנתינה כבר נעשה יותר מבן עשרים [שערכו קצוב בתורה לזכר, חמשים שקלים] שחייבים ליתן קיצבת ערכו כשל פחות מבן עשרים.

השג יד בנודר — **כיצד?**

עני שהעריך את העשיר שאמר העני על

העשיר "ערכך עלי". [וכן הדין גם אם מתחלה אמר העשיר "ערכי עלי", ושמע העני ואמר: "מה שאמר זה עלי" — **נותן** העני ערך עני ככל אשר תשיג ידו, שבנודר הדין תלוי, והרי עני הוא, ולא בנערך, העשיר.

ועשיר שהעריך את העני, שאמר העשיר על העני "ערכך עלי". [וכן הדין גם אם מתחלה אמר העני "ערכי עלי", ושמע העשיר ואמר: "מה שאמר זה עלי" — **נותן** העשיר ערך עשיר, ומשלם כל מה שקצבה תורה לתת למי שהעריך אדם בגילו של העני, שבנודר הדבר תלוי והרי עשיר הוא, ולא בנערך, העני.

[כבא זו נתפרשה עפ"י משמעות רש"י, ועיין תוס' וזבח תודה].

אבל דין הישג יד האמור **בקרבנות** שהעני שאין ידו משגת הרי הוא מביא קרבן אחר מן העשיר, **אינו כן**, שאין הולכים אחר הישג ידו של הנודר, אלא כפי שהמשנה מפרשת [רבינו גרשום]:

הרי שאמר הנודר: "קרבנו של מצורע זה [שעליו להביא ביום השמיני לטהרתו] **עלי" — אם היה המצורע עני, מביא זה הנודר שקיבל על עצמו להביא קרבנותיו, קרבן עני, [שחטאתו ועולתו באים מן העוף]. ואם היה המצורע עשיר — מביא הנודר קרבן עשיר, [שחטאתו ועולתו מן הבהמה], ואף על פי שהנודר הוא עני.**

שהכל תלוי בפרנס שאם הוא קשה נעשה גם הדור קשה, ואם הוא נוח גם הדור נעשה נוח.

הם נוחים זה לזה מעמיד להם פרנס נוח. ולפי המאן דאמר דור לפי פרנס זה להיפך,